

FUTURE OF WORK

JAARVERSLAG 2024

Beeld: Installatie Blikopener festival, 2024

INHOUD:

- 1. REFLECTIE 2024**
- 2. VERANDERCOLLECTIEVEN**
- 3. BLIKOPENER FESTIVAL**
- 4. DE COLLECTIEVE ECONOMIE/ JAF**
- 5. FUTURE TALKS**
- 6. PUBLICATIE PARI PERSPECTIVES**
- 7. MINOR: VAN WIE IS DE CONOMIE?**
- 8. RE NATURE FESTIVAL 2024**
- 9. DOELGROEPEN & BEREIK**
- 10. DOELSTELLINGEN**
- 11. GOVERANCE**
- 12. TOELICHTING FINANCIIEEL RESULTAAT**

1. REFLECTIE 2024

Future of Work onderzocht het afgelopen jaar spelregels en narratieven door middel van artistieke en publieke interventies. Het doel was om een dieper begrip te krijgen over economie, en door middel van creatieve acties bij te dragen aan systeemtransitie. Dit deden we door sociale, economische en culturele vraagstukken met elkaar te verbinden, en door makers, ontwerpers, burgers, kennis- en culturele instellingen te betrekken bij het ontwikkelen van ideeën en programma's.

De visie van Future of Work is gebaseerd op het bevragen van het heersende economische paradigma, zowel vanuit een ideologisch als een alledaags perspectief. Future of Work geloofde dat economie een centraal thema was dat raakt aan hoe we betekenis geven aan de moderne samenleving en hoe ons gedrag wordt gevormd. We streefden ernaar ruimte te creëren waarin geïnformeerde keuzes over de economie gemaakt konden worden. Dit probeerden we te doen door de fundamenteën van werk en economie te onderzoeken en te duiden, met als doel meer bewustwording te creëren over een duurzamere, rechtvaardigere en eerlijkere samenleving.

De vraag "Van wie is de economie?" bleef ook in 2024 een prikkelende kwestie en vormde het fundament voor de verdere ontwikkeling van Future of Work. Vanuit het idee dat de economie van iedereen zou moeten zijn, en dat het huidige systeem niet 'volhoudbaar' is dreogen we bij aan ideeën voor een collectieve economie. In tegenstelling tot de conventionele marktlogica, benadrukt de collectieve economie het belang van democratische besluitvorming en het gemeenschappelijk delen van de voordelen. In plaats van de nadruk te leggen op winstmaximalisatie, streeft de collectieve economie naar een evenwichtige verdeling van economische middelen, waarbij de behoeften van de gemeenschap en de aarde centraal stonden.

In zijn boek *De Onzichtbare Hand* beschreef Bas van Bavel hoe economieën door de eeuwen heen opbloeden en weer in verval raakten. Een terugkerend patroon bij dat verval was het moment waarop de waarde van geld, arbeid en land werd bepaald door de markt, en niet langer door de samenleving. Vanaf dat moment ontwikkelde zich een economisch systeem dat andere domeinen begon te overheersen en uit balans raakte met samenleving en politiek. De democratie veranderde dan in een 'econocracy': een samenleving waarin politieke doelstellingen werden gedefinieerd in termen van hun effect op de economie. Andere aspecten van menselijk welzijn — zoals gelijkheid, sociale rechtvaardigheid of milieubelangen — werden daarbij steeds vaker verwaarloosd.

Hoe kunnen we ons de economie her-eigenen? Begint dat niet bij het her-eigenen van de waardebepaling over wat voor ons belangrijk is? De waarde van land, arbeid en geld zoals van Bavel zegt, maar ook de waarde van leefruimte en onze relaties worden meer en meer door de vrije markt bepaald.

Om de zoektocht naar een collectieve economie te wortelen in concrete vragen kozen we ervoor deze invalshoek verder te onderzoeken met als doel om de collectieve economie tastbaar en ervaarbaar te maken op het kruispunt van kunst, economie en samenleving te opereren.

Het festival Van wie is de economie? leverde niet alleen input voor het verder vormgeven van het actie onderzoek, maar schetste ook een beeld van de onderwerpen die belangrijk zijn binnen de collectieve economie. De installaties die we presenteerden gaven inzicht in de zorgen van het publiek over het economische systeem en wat zij van waarde vinden voor de toekomst. Deze zorgen gingen voornamelijk over de patriarchale machstructuren waarin ongelijkheid, een gevoel van machteloosheid, onrechtvaardigheid, en uitbuiting van mens, aarde, cultuur centraal staan. Letterlijk gaven mensen aan te ervaren dat zij er niet meer toe te doen, dat de economie voor alles gaat. Een debat dat ook tijdens Corona veelvuldig gevoerd is. Hierin zien we de verwaarlozing van menselijk welzijn, zoals gelijkheid, sociale rechtvaardigheid of milieuoverwegingen terug, zoals die zich voordoen in een econocracy.

Ook gaf het publiek te kennen dat in een nieuwe economie de 'zorg' voor mens, leven en aarde een voorwaarde is. Maar kunnen we via de huidige marktwerking wel zorg dragen, of moeten we datgene wat ons dierbaar is juist collectief maken? En hoe doen we dat? Op basis daarvan hebben we het afgelopen jaar een aantal 'gebieden/thema's' geselecteerd om uit de markt bevrijden en gezamenlijk gaan oefenen hoe we die collectieve economie vorm te geven. Hoe kunnen we samen ervoor zorgen dat mensen, andere soorten en natuur er weer toe doen?

In dit jaarverslag blikken we terug op de evenementen, interventies en projecten van Future of Work, in samenwerking met lokale en internationale partners, rondom het thema 'De collectieve economie'. Samen met OMNII en Fair Jobs organiseerden we het project Verandercollectieven, in samenwerking met een gezelschap van lokale bewoners, (beleids)makers, kunstenaars en onderzoekers. We presenteerden de installatie tijdens het Blikopener Festival, verkenden de collectieve economie met Jatiwangi Art Factory en Collective Works, en verzorgden samen met De Club van Rome een minor met kunststudenten van de opleiding Interdisciplinaire Kunst. We publiceerden ons actieonderzoek in Pari Perspectives en werden uitgenodigd bij Waag tijdens de Future Talks.

Olga Mink, Future of Work.

2. VERANDERCOLLECTIEVEN

Event over de kracht van gezamenlijke actie in samenwerking met OMNII & FAIR JOBS

Beeld: Event Verandercollectieven, Den Bosch 2024

"Never doubt that a small group of thoughtful, committed citizens can change the world. Indeed, it is the only thing that ever has." Deze bekende uitspraak van Margaret Mead vormde de inspiratiebron voor het event Verandercollectieven, dat we samen met OMNII en de Academie voor Beeldvorming organiseerden in Den Bosch. Het werd een dag vol ontmoeting, uitwisseling en inspiratie over de rol van collectieven in maatschappelijke verandering.

Ochtend- en middagsessie: strategieën voor transformatie:

Het eerste deel van het programma stond in het teken van het verkennen van transformatieve strategieën. Met presentaties van Collectief Kapitaal, ConstructLab en het Indonesische kunstenaarscollectief Ruangrupa kregen deelnemers inzicht in uiteenlopende manieren waarop artistieke en maatschappelijke collectieven impact kunnen genereren. Elke spreker bracht een eigen perspectief op hoe creativiteit, samenwerking en alternatieve economische of sociale modellen kunnen bijdragen aan rechtvaardige en duurzame veranderingen. Van solidariteitsfinanciering tot ruimtelijke ingrepen en langdurige samenwerking met gemeenschappen—de bijdragen lieten zien dat verandering niet alleen mogelijk is, maar ook al volop plaatsvindt.

Avondsessie: leren van de praktijk

In de avond verzorgden OMNII, samen met Buurtbinders, Art for Resistance en Zandbewoners, een interactieve sessie. Er ontstond een openhartige dialoog over hoe maatschappelijke initiatieven en lokale gemeenschappen gezamenlijk betekenisvolle verandering in gang kunnen zetten. Praktijkervaringen werden gedeeld, obstakels besproken, en nieuwe verbindingen gelegd.

Het was inspirerend om te zien hoe verschillende initiatieven, elk geworteld in hun eigen context, elkaar wisten te versterken door kennis, ervaring en energie te delen. De nadruk lag op het belang van vertrouwen, langdurige betrokkenheid, en het bouwen aan netwerken die verandering mogelijk maken van onderaf.

Behalve de uitwisselingen verzorgde Future of Work samen met Peter Zuiderwijk van Collective Works ook de installatie in de ruimte van OMNII. De houten stellages vormden het décor en nodigde bezoekers en deelmers uit om te lezen, te reflecteren en zelf iets bij te dragen over de collectieve economie. Het gaf context aan de discussie en beef ook na het event zichtbaar in de ruimte tijdens andere evenementen van OMNII.

Verandercollectieven werd een avond vol nieuwe perspectieven en energie om samen verder te bouwen aan een rechtvaardiger samenleving. Het event kwam tot stand met steun van de Gemeente Den Bosch, in samenwerking met de Academie voor Beeldvorming, OMNII, Peter Zuiderwijk en fotograaf Massimiliano Murra.

Beeld: Event Verandercollectieven, Den Bosch 2024

Fair Jobs – Eerlijk en Veilig Werk op de Europese Dag tegen Mensenhandel

Op de Europese Dag tegen Mensenhandel organiseerde Fair Jobs een thematische bijeenkomst over eerlijk en veilig werk. Het programma richtte zich op professionals, beleidsmakers en andere geïnteresseerden in de thema's arbeidsmigratie en tijdelijk werk. De bijeenkomst bood ruimte voor dialoog, reflectie en samenwerking rondom de vraag: hoe kunnen we de Europese keten van migratie en werk eerlijker en veiliger maken?

Fair Jobs werkt vanuit Bulgarije aan het versterken van de positie van arbeidsmigranten, met specifieke aandacht voor de belangen van Bulgaarse werkers in Nederland. Tijdens het event stonden vragen centraal zoals: Wat zijn de voorwaarden voor eerlijk, veilig en gezond werk in Nederland, wanneer je vertrekt vanuit het perspectief van Bulgaarse arbeidsmigranten? Welke rol kunnen artistieke interventies spelen in dit complexe en vaak hardnekkige vraagstuk?

In gesprekken, presentaties en artistieke bijdragen werd stilgestaan bij zowel de structurele problemen in de arbeidsketen als bij inspirerende alternatieven en initiatieven die vanuit de praktijk ontstaan. Deelnemers werden uitgenodigd om actief mee te denken en hun stem te laten horen—juist in een maatschappelijke context waarin termen als 'arbeidsmigranten' vaak abstract blijven in het politieke en publieke debat.

Fair Jobs liet met dit event zien dat verandering begint bij het luisteren naar de mensen die het betreft en het samenbrengen van verschillende perspectieven: juridisch, sociaal, economisch én artistiek.

Beeld: Event Verandercollectieven, Den Bosch 2024

3. BLIKOPENER FESTIVAL

Van wie is Groningen?

Iedereen maakt deel uit van de economie. Of we nu boodschappen doen of de belastingaangifte invullen: we hebben allemaal te maken met de regels die gelden in onze gezamenlijke huishouding. Maar is de economie ook van ons? Wie bepaalt de regels ervan? En werkt ze in het voordeel van iedereen of slechts van enkelen? Vaak lijkt het alsof we de regels van de economie als een natuurwet zien. Als iets onveranderlijks, waaraan we onderworpen zijn. Maar is de economie eigenlijk niet van ons allemaal? Vanuit Future of Work onderzochten we deze vraag.

Uit gesprekken met wetenschappers, kunstenaars, activisten, ondernemers en studenten bleek het meest gehoorde antwoord te zijn: van iedereen. Toch zit er verschil in de toelichting. Van wie is de economie het meest? Voor wie moet de economie zorgen? En wie moet er voor de economie zorgen? Wie bepaalt de regels voor het omgaan met wat schaars is? En wie bepaalt wat we doen met de opbrengst van de economie? De installatie op Blikopener reflecteerde op deze vraagstukken en bracht ook de lokale context van Groningen onder de aandacht.

Eeuwenlang is de Groningse economie sterk afhankelijk geweest van externe factoren, van de landbouw tot de aardgasindustrie. Lokale bewoners hadden vaak geen zeggenschap over het vormgeven van hun economische lot. Nu het gas-tijdperk verleden tijd is, rijst een cruciale vraag: hoe kan Groningen een meer zelf bepaalde economische toekomst opbouwen?

4. DE COLLECTIEVE ECONOMIE

Op bezoek bij Jatiwangi Art Factory

Ons bezoek aan Jatiwangi Art Factory (JaF) in West-Java, Indonesië, was een transformerende ervaring. In dit landelijke gebied zagen we van dichtbij hoe de druk van industrialisatie en de globaliserende economie ingrijpt in het lokale leven. Temidden van kledingfabrieken voor merken als Nike en Puma onderzoekt JaF hoe kunst en collectieve veerkracht alternatieven kunnen bieden.

Jatiwangi staat bekend om zijn vruchtbare kleigrond en dakpantraditie, maar deze raken in het gedrang door verstedelijking en grootschalige industrie. Het artistieke collectief JaF—dat dit jaar 19 jaar bestaat—heeft zich ontwikkeld tot een plek voor experiment, vakmanschap en dialoog over de toekomst van het land, de gemeenschap en de economie.

Tijdens ons verblijf werkten we op verschillende manieren mee. Peter ontwierp een schuilplaats geïnspireerd op de traditionele “Gurdu”—een dakconstructie die symbool staat voor bescherming en gemeenschap. Godelieve onderzocht de koloniale erfenis die nog altijd doorwerkt in hedendaagse economische structuren, en ging in gesprek met JaF-leden over hun verhalen en strategieën.

De landbouw in Jatiwangi maakte ooit de gemeenschap zelfvoorzienend. Nu zorgt de opmars van multinationale fabrieken voor afhankelijkheid van externe voedselketens. Deze realiteit vormde het uitgangspunt van onze reis: hoe herstellen we de relatie tussen mens en aarde in een tijd van uitputting?

Een van de antwoorden zagen we in het project Family Forest Perhutana. Dit collectieve voedselbos van JaF is opgebouwd op teruggekochte grond, waar percelen van 4x4 meter worden gedeeld met verschillende betrokkenen. De rijstvelden worden herontwikkeld zodat de klei opnieuw gebruikt kan worden voor keramiek, in een circulair systeem van land, voedsel en ambacht.

Intussen werkte Peter verder aan het Gardu Paleis, een plek voor collectief bestuur en ritueel, bekroond met het beeld van een haan—symbool voor waakzaamheid en schuilplaats.

De bijdrage van Olga bestond uit het werken aan een documentaire over eigenaarschap in de lokale context van Jatiwangi. Daarbij stonden de volgende vragen centraal: Hoe kan een gemeenschap haar identiteit behouden en alternatieve economieën vormgeven, juist in de schaduw van industriële globalisering? De waarden van JaF—verwantschap, vriendschap en vertrouwen—bleken leidend in deze zoektocht.

Ons bezoek was geen observatie, maar een deelname aan een levende gemeenschap die werkt aan haar toekomst, met kunst als strategie en samenwerking als fundament. Voor even maakten wij deel uit van dit weefsel.

5. FUTURE TALKS #7: WERKT ONS WERK NOG WEL?

Presentatie en interview over Future of Work @ Waag, Amsterdam.

Er loopt iets scheef in ons werkende leven. We zijn productiever dan ooit, maar lijken tegelijkertijd steeds minder tijd te hebben. Waar zijn we eigenlijk zo druk mee? En belangrijker: draagt ons werk nog bij aan een betere toekomst voor mens en planeet?

Tijdens de zevende editie van Waag Future Talks gingen we op zoek naar antwoorden op deze vragen. Onder leiding van Tabo Goudswaard (Sociaal Creatieve Raad) spraken we met denkers, doeners en vernieuwers over hoe een ontwerpende en artistieke benadering kan bijdragen aan een eerlijker, duurzamer werklandschap. Van 'bullshitjobs' tot B-Corps—hoe zorgen we ervoor dat werk weer betekenisvol wordt?

Een zoektocht naar nieuwe economische spelregels

Eén van de sprekers was Michiel Zonneveld, journalist en auteur van Plan van de Arbeid. In zijn boek pleit hij voor een herziening van ons economische systeem, geïnspireerd op het gelijknamige plan uit 1935. Volgens Zonneveld is het tijd voor een nieuw, samenhangend toekomstplan dat het kapitalisme voorziet van nieuwe regels en richtlijnen—gericht op menselijkheid en duurzaamheid.

Visie op de toekomst van werk

Olga Mink, artistiek directeur van Future of Work, werd door de Waag uitgenodigd voor een live-interview. Ze lichtte toe hoe haar organisatie nieuwe samenwerkingsvormen en duurzame strategieën rondom werk en economie ontwikkelt. Vanuit het perspectief van kunstenaars en ontwerpers onderzoekt Future of Work hoe we toewerken naar een rechtvaardige samenleving en een gezond ecosysteem. Ze benadrukte de noodzaak om waarden als zorg, inclusie en ecologische verantwoordelijkheid centraal te stellen in ons economisch denken.

Inclusieve steden en gemeenschapseconomieën

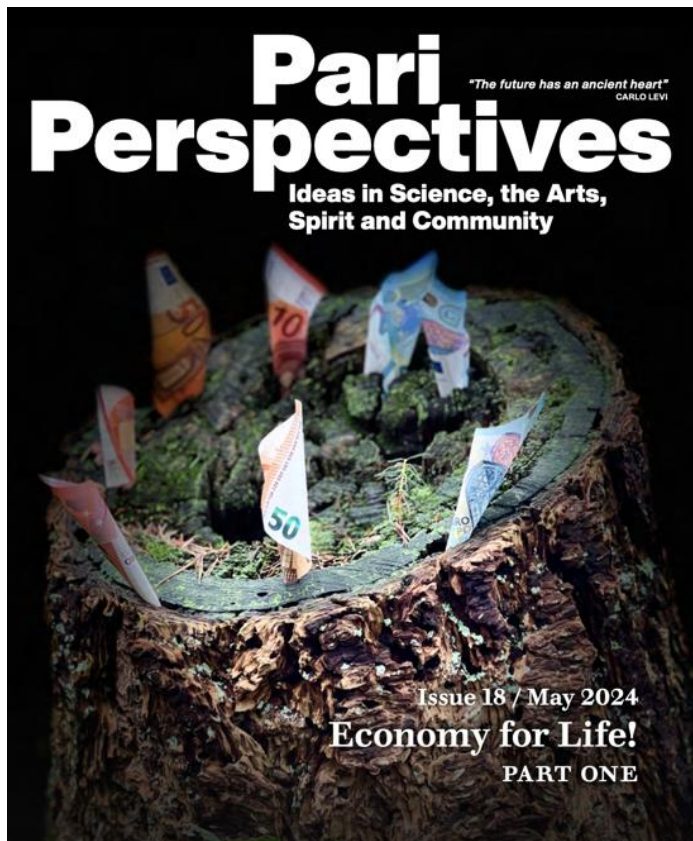
Ook Najah Aouaki, econoom en stedelijk strateeg, bracht waardevolle inzichten. Ze zet zich in voor een inclusieve stad, waarin alternatieve economische modellen en toekomstbeelden een plek krijgen. Haar werk verbindt strategisch beleid met culturele initiatieven, met als doel systemen te bevragen en collectieve verbeelding te stimuleren.

Denise Harleman, oprichter van Collectief Kapitaal, vertelde over hoe haar organisatie ongelijkheid probeert om te buigen naar radicale gelijkwaardigheid. Vanuit een beweging van gemeenschap laat zij zien dat solidariteit en financiële ondersteuning van onderop krachtige middelen kunnen zijn voor structurele verandering.

Tot slot deelde Alev Kutluer, theatermaker en mede-oprichter van De Vlamme Eend, haar ervaring met het maken van de voorstelling Onder de rook van de Hoogovens. Opgevoerd voor de poorten van Tata Steel, nodigde het stuk uit tot dialoog over de impact van industrie op mens en milieu—en liet zien hoe kunst kan bemiddelen in verharde maatschappelijke discussies.

Conclusie:

Deze editie van Future Talks bood ruimte voor reflectie, kritische vragen en inspirerende perspectieven op de toekomst van werk. Wat als we werk niet langer zien als instrument voor groei, maar als drager van zorg, creativiteit en verbinding? De bijdragen van de sprekers maakten duidelijk dat we—door samenwerking tussen kunstenaars, activisten, beleidsmakers en gemeenschappen—de ruimte kunnen creëren voor een economie waarin mens en planeet wél centraal staan.

6. PUBLICATIE IN *PARI PERSPECTIVES*.

In de nieuwste editie van *Pari Perspectives* – het internationale tijdschrift van het Pari Center – schreven Olga Mink en Godelieve Spaas een uitgebreid reflectief artikel over hun actieonderzoek rondom het festival *Van wie is de economie?*, dat plaatsvond in 's-Hertogenbosch.

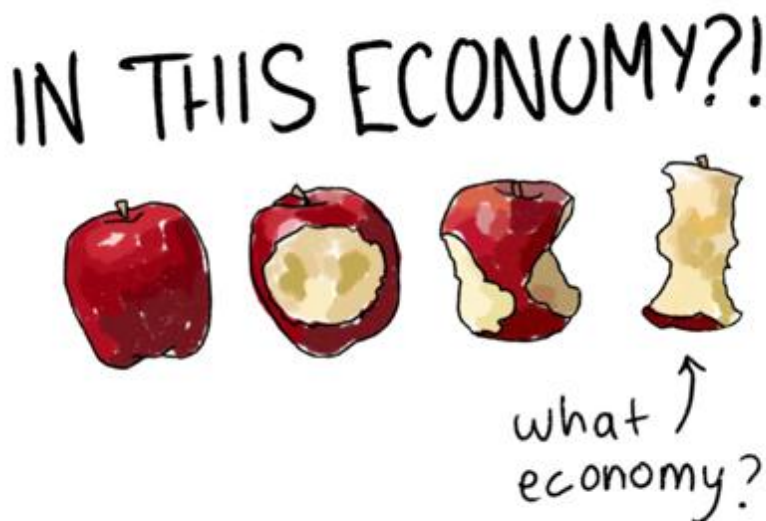
Het artikel onderzoekt hoe kunst, onderzoek en collectieve actie kunnen samenkomen om economische systemen te bevragen en alternatieven te verbeelden. Vanuit hun betrokkenheid bij het festival en als initiatiefnemers van dit actieonderzoek, delen Mink en Spaas hun inzichten over de rol van kunstenaars en gemeenschappen in het ontwikkelen van rechtvaardige en inclusieve economieën.

Pari Perspectives wordt drie keer per jaar uitgegeven door het Pari Center en richt zich op onderwerpen zoals wetenschap, spiritualiteit, samenleving en de kunsten. Het tijdschrift zet de visie voort van oprichter David Peat, en biedt ruimte voor diepgaande verkenningen van grensverleggende ideeën.

Het volledige artikel is gratis te downloaden via: [Pari Perspectives - Mink & Spaas \(PDF\)](#)

7. MINOR: VAN WIE IS DE ECONOMIE?

Minor onder begeleiding van Olga Mink (Future of work foundation) en Carlos Alvarez Perreira (GS The Club Of Rome).

In het kader van het project Who Owns the Economy? kregen studenten de opdracht om een artistiek project of publieke interventie te ontwikkelen rondom een economisch dilemma. Het doel was om via creatieve interventies nieuwe perspectieven te bieden op thema's als ongelijkheid, arbeid, wonen, consumptie of uitsluiting. De interventies mochten uiteenlopende vormen aannemen: van een performance of pop-up tot een speculatief ontwerp of participatieve installatie.

Het proces begon met het kiezen en onderzoeken van een specifiek economisch vraagstuk dat relevant was binnen een bepaalde gemeenschap, sector of locatie. Studenten werden aangemoedigd om dit vraagstuk te benaderen vanuit de lokale context – in dit geval Maastricht of Zuid-Nederland – en zich te verdiepen in de sociale, historische en culturele factoren die eraan verbonden waren. Daarbij werd stilgestaan bij wie er door het probleem geraakt werd, en hoe een artistieke interventie daarop betekenisvol kon reageren.

Op basis van dit onderzoek ontwikkelden studenten een concept waarin zij hun boodschap, doelgroep en beoogde ervaring omschreven.

Ze dachten na over de mogelijke impact van hun werk, hun persoonlijke betrokkenheid bij het thema, en onderzochten of het idee al eerder was uitgevoerd.

Om het project uitvoerbaar te maken, werkten de studenten een concept en een concreet werkplan uit, waarin zij zaken als benodigde middelen, vergunningen, planning en locatievereisten opnamen. Tijdens een gezamenlijke feedbacksessie presenteerden zij hun voorlopige concepten en besloten zij met wie zij als groep gingen samenwerken. Ze besloten om dat te doen als een gezamenlijke groep rondom een thema met daarbij een aantal persoonlijke nuances en ideeën, die zij individueel of met een kleinere samenstelling uitvoeren. Op deze manier ontstond er een concept en werkten ze tegelijkertijd ook afzonderlijk aan een aantal projecten.

De opdracht werd afgerond met een eindpresentatie. Hierin werd documentatie van het project gepresenteerd, evenals het object zelf — de Appel, als symbool voor de economie. Daarnaast werden de verschillende afzonderlijke opdrachten getoond, zoals de performance van de ratten, die op video was vastgelegd. Deze presentatie gaf een overzicht van het gehele proces en bood het publiek een diepere blik op de thematiek en de gebruikte middelen binnen het project.

Concept tekening voor Spectrum project: Van wie is de Economie?

Wheel of Learning

De groep begon het Spectrum project rondom het verkennen van economie en maatschappelijke vraagstukken door middel van een persoonlijke verkenning. Ze kregen de opdracht om na te denken over hun eigen relatie met economie en hun culturele achtergrond. Hiervoor gebruikten ze het Wheel of Learning — een reflectietool die helpt om je eigen ervaringen en perspectieven te verbinden aan bredere maatschappelijke thema's, zoals economische systemen.

Deze opdracht is geïnspireerd op de theorie van Funds of Knowledge (Vélez-Ibáñez & Greenberg, 1992) en Nora Bateson's theorie rondom trans-contextual learning waarin leren plaatsvindt op het kruispunt van meerdere contexten. Persoonlijke kennis is vaak onzichtbaar, maar fundamenteel voor hoe we de wereld begrijpen. De theorie van Funds of Knowledge gaat ervan uit dat ieder mens — ongeacht opleidingsniveau, sociaaleconomische achtergrond of cultuur — beschikt over waardevolle kennis en ervaringen die voortkomen uit het dagelijks leven. Denk aan kennis die je hebt opgedaan thuis, in je gemeenschap, op je werk of via je culturele tradities. In het onderwijs blijven deze vaak onzichtbaar, terwijl ze juist een rijk uitgangspunt kunnen vormen voor leren en ontwikkeling.

Door studenten uit te nodigen om hun eigen 'bronnen van kennis' te verkennen, ontstond er ruimte voor verhalen over familie, migratie, werk, ondernemerschap, zorg en gemeenschapszin — allemaal manieren waarop economie een rol speelt in hun leven, vaak zonder dat ze het zo benoemen. De presentaties waren uiteenlopend en persoonlijk: sommigen deelden familiegeschiedenissen rond werk, opleiding, thuissituatie en vrije tijd; anderen reflecteerden op culturele waarden rondom bezit, familie of sociale relaties. Er kwamen verrassende inzichten naar voren over hoe diep onze ideeën over economie verweven zijn met identiteit, opvoeding en levensverhalen.

Het doel is om deze verhalen bewuster te maken, zodat zichtbaar wordt waarom bepaalde ideeën of gewoontes een rol spelen in ons dagelijks leven.

Door deze gedeelde reflectie ontstond een eerste verbinding binnen de groep, én een bewustwording dat economie niet alleen draait om cijfers, markten en beleid, maar ook over mensen, relaties en waarden. Studenten kregen als opdracht om de lokale context mee te nemen in hun project. Veel van hun zorgen gingen over huisvesting, economische vraagstukken, de rol van creativiteit en broedplaatsen, of persoonlijke thema's zoals voedselverspilling. Mede dankzij de Wheel of Learning konden de studenten verschillende kwesties direct koppelen aan zowel hun persoonlijke ervaringen als aan bredere, complexe maatschappelijke problemen. De uitvoering van de interventie kreeg niet alleen vorm als artistiek experiment, maar ontwikkelde zich ook tot een lokale actie, ingebed in de publieke ruimte. De stad fungeerde daarbij als actieve context voor onderzoek, interactie en reflectie. Binnen de installatie van de Appel creëerden de studenten een soort huiskamer — een uitnodigende ruimte midden in de stad — waar voorbijgangers werden uitgenodigd om stil te staan bij vragen en zorgen over de economie.

De gesprekken die ontstonden gingen veelal over thema's die ook de studenten persoonlijk raken: stijgende woonlasten, een tekort aan betaalbare woningen, de toenemende gentrificatie van buurten, voedselverspilling, en gevoelens van uitsluiting of ongelijkheid. De appel fungeerde als katalysator voor deze gesprekken: zijn rottende, beschimmelde staat werd door velen herkend als een metafoor voor een economisch systeem dat niet langer voor iedereen werkt.

De installatie maakte het mogelijk om eigenaarschap — wie beslist, wie profiteert, wie heeft toegang — tastbaar en bespreekbaar te maken in relatie tot de stad Maastricht. Door deze interventie raakten de studenten niet alleen inhoudelijk betrokken bij abstracte economische vraagstukken, maar leerden zij ook hoe deze op lokaal niveau doorwerken in het dagelijks leven van bewoners. De publieke ruimte werd zo een leeromgeving, waar persoonlijke ervaringen en systemische thema's met elkaar werden verweven.

De Appel als metafoor voor de economie.

De appel werd gedurende twee dagen geïntroduceerd aan de inwoners van Maastricht. In het weekend trok de appel elk dag zo'n 4 tot 5 uur door de stad. Naar schatting hebben ongeveer 30 mensen per dag interactie gehad met de appel. Er werd geschat dat ongeveer 30 - 50 mensen per dag directe interactie hadden met de appel. Ze gingen het gesprek aan met studenten en wilde meer weten over wat de bedoeling achter de interventie was.

Volgens een van de studenten was het soms ook lastig om met niet artistiek geïnteresseerde voorbijgangers in contact te komen. Mensen deelden hun nieuwsgierigheid, maar er waren ook meer mensen die terughoudend waren en minder bereid om de appel van binnen te bekijken. Iedereen herkende de motivatie achter de appel die rot en beschimmeld was, en was het erover eens dat de staat van onze huidige economie niet ideaal is. Het voeren van meer persoonlijk gesprekken over de individuele mogelijkheden om impact te maken op economie en ideeën te verzamelen over hoe de wereldwijde of lokale economie te verbeteren bleek achteaf lastig.

Beeld: Interventie met De Appel.

8. RE NATURE FESTIVAL 2024

De voorbereidingen voor het RE Nature Festival begonnen al in het najaar van 2023. Met een - klein - programma team. De oprichter van het festival Imke Ruigrok en programmamaker Masja Ottenheim, startten met de programma opzet en het benaderen van de eerste makers, daarbij geholpen door twee internationale stagiaires vanuit de Environmental Humanities Master van de Vrije Universiteit in Amsterdam.

We formuleerden opnieuw de thematiek vanuit wat er wereldwijd qua ecologische ontwikkelingen speelt, om dit te adresseren vanuit en met kunst. Dankzij de bijzondere makers en partners is het ons gelukt een divers en betoverend programma neer te zetten. De locatie van Ruigoord is daarbij een prachtige setting gebleken, waarin de

workshops in het groen, de verdiepende sessies in intieme settings en speciaal daarvoor ingerichte tenten, alsook de grote theater- en muziekproducties en lezingen in de kerk, ongelooflijk goed pasten. Het leek ervoor gemaakt.

Publiek en artiesten genoten van de uitwisseling van kennis, inspiratie, de sfeer, de zon die ook nog eens twee 'indian summer' dagen volop scheen. Wij als organisatoren genoten ervan te zien hoe en ook nog succesvol alles bij elkaar kwam.

Partners

We zijn trots op de samenwerkingen met diverse inhoudelijke en onderzoekende partijen, zoals Milieudefensie, Hogeschool voor de Kunsten Utrecht en de Vrije Universiteit van Amsterdam. Ook The Mondrian Initiative, en diverse filmmakers en onderzoekers sloten later nog aan bij de samenwerkingen. Hiermee konden we met bijzonder publiek alsook verdiepende programma's werken en vooral ook vanuit gezamenlijkheid. De belangrijkste samenwerking was uiteraard de locatie en organisatie van Ruigoord en het RE_NATURE Festival als festival en inhoudelijk programma, dat voor deze editie heel mooi bij elkaar kwam.

TEAM RE_NATURE 2024

Imke Ruigrok - Oprichter en Artistiek Directeur
Raymond Landegent - Programma
Laila Bullens - Producent
Lieke Westerveld - Coördinator programma's
Carlo Font Castella - Assistent Curator

Fay van Blitterswijk - Website & tekst coördinatie
Emma Varini, Lucia Gennari - Programma Internship VI
Bobbi Ottendorf - Communicatie Ruigoord
Syria Art Publicity - Pers
Naomi Laudermilk - Groene producties festival
Sander Ivo van Driel - Producties kerk: muziek & theater programma
Judith Janssen - Programmeur filmhuis
Hylke Grasmeyer - Milieudefensie Programma
Martijn van Gessel - Kunst & Ecologie / Bio Art programma (HKU)

RE NATURE
festival voor kunst en natuur

Musiktheater
DE MIER EN IK
MIRTE & GUUS

Wat krijg je als je een ecooog-gitarist combineert met een natuurfanaat-tekstdschrijver? Dan krijg je een mier, en een beetje van jezelf. 'De Mier en Ik' is een combinatie van kleine liedjes en tekstjes over grote onderwerpen zoals emancipatie, kapitalisme en het klimaatvraagstuk. Ervaar hoe het is om een mier te zijn in deze grote chaotische wereld.

Deze voorstelling is in het Nederlands

Onderdeel van het programma van Milieudefensie
Milieudefensie pakt de grote vervuilers aan. Dit doen zij niet alleen met marsen, rechtszaken, acties, maar ook met creativiteit. Aangezien mensen vaak van mening zijn dat we niet zonder bedrijven en hun vervuilingen

Dat beviel zo goed, dat we van zins zijn het in 2025 nogmaals in Ruigoord te laten plaatsvinden, alvorens het festival weer op reis gaat. **Dag 1** van het festival, was een event met partner **NDSM Treehouse**, bij een tentoonstelling in Amsterdam Noord, rondom deze thematiek.

Dag 2 en 3 vonden plaats in Ruigoord. Behalve de programma locaties van het dorp zelf (zoals de kerk, de Salon) hebben we allerlei ruimtes erbij geprogrammeerd en gehuurd.

Programma en financiële partner **Milieudefensie** had een eigen programma tent (circustent) en een veld naast de kerk. Zij financierden dit eigen programma, dat in samenspraak met de artistiek directeur van RE_NATURE is vormgegeven. Een open-call was onderdeel van het programma, waardoor er wederom een bijzondere groep nieuwe makers aan RE_NATURE verbonden raakte. Ook nam Milieudefensie een fijne betrokken en jonge achterban mee in de kennismaking met het festival. Dat zagen we terug in het publiek.

Er was een markt, met allerlei partners, duurzame en streekproducten. Landelijk partner **'Klimaatgesprekken Nederland'** had de beschikking over het Kabouterhuis en de cirkel met banken rondom het kampvuur aldaar, waar ze 2 dagen lang workshops in klimaatgesprekken organiseerden.

Diverse kunstenaars hadden fysieke en nieuwe installaties gemaakt, door het hele dorp. Bezoekers konden er als een expeditie langs. Een aantal van deze kunstenaars(collectieven) werken met RE_NATURE in de vorm van een (financiële en inhoudelijke) partnership. WERC Collectief heeft bijvoorbeeld 50% van hun honorarium vanuit hun eigen BV bijgedragen. Zo werd het mogelijk hen toch op het laatste moment nog toe te voegen aan de programmering, waarbij wij een mooie installatie rijker waren en zij een mooie exposure plek hadden om het project met publiek te delen op het festival.

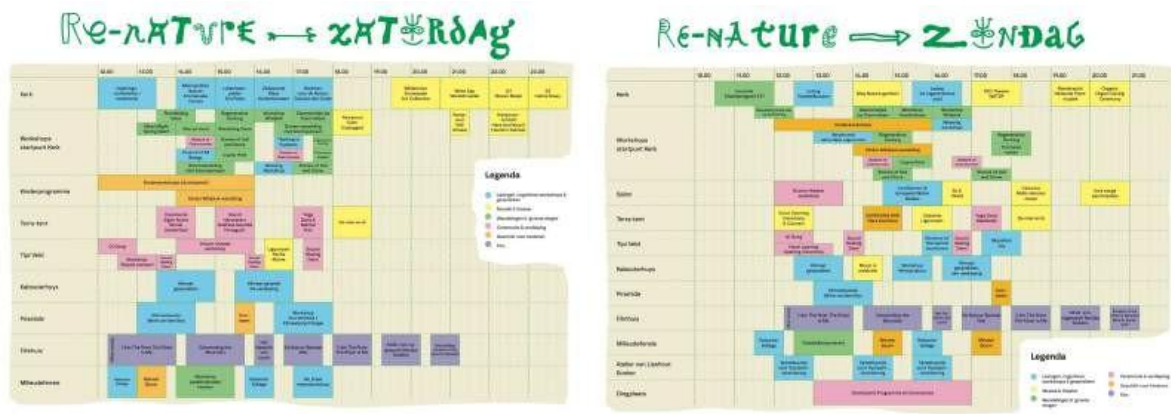
De **Hogeschool van de Kunsten** had een minorprogramma rondom BIO ART, waarbij artistiek directeur van het RE_NATURE Festival, Imke Ruigrok, als gast docent optrad en studenten begeleiden bij het werken van concept tot realisatie van de studenten projecten, die ze vervolgens tentoonstelden op het festival.

Ook maakten we met de Hogeschool voor de Kunsten en hun MINOR docenten KUNST & ECOLOGIE een gezamenlijke conferentie, die het openingsprogramma van het festival op zaterdag was.

De andere onderwijspartner was **de Vrije Universiteit van Amsterdam**, ook zij - de hoogleraar kunst en collega - gaven mede vorm en spraken (lezing) op deze openingsconferentie. Ook zijn in de voorbereidingen van het festival vanaf november 2023 al twee Masterstudenten van de VU Environmental Humanities, betrokken bij de ontwikkeling van het festival, als stage.

Zid Theater - een bijzonder theatergezelschap en opleiding, gevestigd in Amsterdam Nieuw West, die werkt met 'nieuwe Nederlanders' was programmapartner op zondag en bracht hun voorstelling WATER.

Snowapple Collective - een internationaal muziek & kunst collectief, gevestigd in Amsterdam, werkte als programma partner mee en bracht de try-out van hun nieuwe voorstelling WILDERNESS, ten uitvoer op het festival.

Programma

Het programma van het RE Nature Festival werd ontwikkeld door een kernteam van curatoren, in een later stadium aangevuld met input van programma assistenten (stagiaires en assistenten) en een programmamaker voor het lezingenprogramma.

Dit heeft geleid tot een gevarieerd aanbod van:

- **Kunst Projecten en Installaties:** Ecologische kunstwerken verspreid over Ruigoord, met thema's als regeneratie en biodiversiteit. Workshops, performances, voorstellingen, luister wandelingen en meer.
- **Muziek en performances:** Muziek, poëzie en theatervoorstellingen waarin thema's als natuur, de relatie met natuur, wilderness, water e.d. aan bod kwamen.
- **Workshops:** Bezoekers konden deelnemen aan sessies rond permacultuur, yoga en Qi Gong, fermenteren, paddenstoelen kweken, ambachtelijke technieken zoals tuften, verven met natuurlijke materialen, wildpluk, voedselbos en meer.

De **interactie tussen bezoekers en artiesten** en ook de artiesten en sprekers onderling was een belangrijk element. Het was in die zin een soort groene conferentie, waar ontmoeting, leren, samen doen en uitwisseling kunnen plaatsvinden.

Verschillende projecten, voorstellingen en workshops nodigden uit tot actief meedoen.

Publiek

Bezoekers tot en met 17 jaar waren gratis, daarnaast was er ook een programma voor kinderen (en gezinnen). De workshops, vaak wel 8 tegelijkertijd, waren voor diverse leeftijden (vooral 17+) en zaten overvol. Dat was een groot succes. Het waren dan ook bijzondere programma's waar je als je je zou inschrijven voor een cursus flink voor moet betalen. Wij hebben de entreprijs bewust heel laag gehouden. Publiek kreeg met een ticket toegang tot een heel dagprogramma, met ongelooflijk veel programma's. Dat resulteerde in een heel nieuw publiek voor Ruigoord. Veel mensen die er nog nooit geweest zijn. Ook zagen we terug in de kaartverkoop (er werden 995 tickets verkocht) dat de gemiddelde leeftijd 23 jaar was! We zagen jongeren en ouderen, studenten, gezinnen, vrienden, stelletjes, alles door elkaar.

9. DOELGROEPEN & BEREIK

In 2024 heeft *Future of Work* zich opnieuw ingezet voor een bottom-up benadering van organisatie, samenwerking en systeemverandering. Gedurende het jaar wisten we circa 1400 mensen actief te betrekken bij onze interventies, programma's en onderzoeksprojecten. Onze activiteiten richtten zich op een breed en divers publiek, waaronder kritische denkers, pioniers, makers en professionals die samen met ons alternatieve economische modellen en nieuwe vormen van kennis wilden verkennen.

Future of Work fungeerde ook dit jaar als een dynamisch platform voor collectieve experiment en dialoog. Door middel van artistiek onderzoek, publieksprogramma's en co-creatieprocessen zijn we met uiteenlopende partners aan de slag gegaan om het denken over werk, waarde en economie te vernieuwen. We brachten mensen bijeen uit verschillende sectoren en disciplines, met als doel het ontwikkelen van duurzame, inclusieve en rechtvaardige toekomstscenario's.

We richtten ons specifiek op het betrekken van uiteenlopende doelgroepen, waaronder: burgers, kunstenaars, ontwerpers, overheidsinstanties, bedrijven, scholen, wetenschappers, studenten, ondernemers, queer en LGBTQ-gemeenschappen.

Deze inclusieve aanpak bleek opnieuw cruciaal voor de impact van ons werk. Door verschillende stemmen en perspectieven samen te brengen, konden we bouwen aan bredere betrokkenheid en draagvlak rondom de ontwikkeling van nieuwe economische narratieven.

Bereik in cijfers (2024):

- Studenten: 300
- Festival RE Nature bezoekers: 995
- Voorbijgangers (publieke interventies): 500
- Specialisten / professionals: 75
- Kunstenaars (actief betrokken): 15
- Partners: 12
- Bezoekers bijeenkomsten & workshops: 90
- Lezers / verspreiding publicaties: 500

Door actieve participatie en interdisciplinaire werkwijzen bouwden we in 2024 verder aan nieuwe denkkaders rond werk, waarde en eigenaarschap – gericht op een duurzame en rechtvaardige toekomst.

10. DOELSTELLINGEN

De geformuleerde doelstellingen zijn grotendeels gerealiseerd volgens de plannen die wij in de subsidieaanvraag aan de Gemeente Den Bosch hebben ingediend.

We hebben twee exposities gepresenteerd:

- Een langere expositie bij OMNII in Den Bosch, waardoor het werk ook zichtbaar was tijdens verschillende andere evenementen die OMNII gedurende het jaar organiseerde.
- Een expositie in de Suikerfabriek in Groningen, wat zorgde voor een bredere regionale presentatie van ons project.

Daarnaast organiseerden we samen met Collective Works en OMNII publieke assemblies gedurende een week in oktober. Deze bijeenkomsten boden ruimte voor dialoog en interactie met het publiek.

De geplande workshop is uitgegroeid tot een wat groter project, namelijk een Minor, wat aantoont dat het initiatief is verdiept en opgeschaald. Hierbij bouwden we voort op onze bestaande community of peers en ontwikkelden we nieuwe ideeën door middel van co-creatie, wat de betrokkenheid en samenwerking versterkte.

Kwantitatief gezien zijn de volgende resultaten behaald:

- 1 expositie in Den Bosch
- 2 publieke assemblies in Den Bosch
- 1 expositie/interventie in Groningen.
- 1 publieke assembly i.s.m. Jatiwangi (Indonesië)
- 1 educatieve minor
- 1 publicatie
- 1 publieke presentatie

Kwalitatief gezien hebben we de volgende stappen gezet:

- Het ontwikkelen van een nieuw format voor een dynamische publicatie, als aanvulling op de fysieke installatie. Zie daarvoor de publicatie in *Pari Perspectives*.
- Het uitbouwen van ons netwerk van collectieve kunstpraktijken dankzij onze verschillende presentaties zowel lokaal als internationaal zijn er nieuwe ideeën ontwikkeld die uitgevoerd worden in de toekomst. Sommige projecten krijgen vervolg, zoals de Minor *ism Interdisciplinary Arts*.
- Het versterken van de community of peers dankzij de publicatie, de inzet van workshops en de daarbij behorende verspreiding en zichtbaarheid van de resultaten. Deze resultaten bevestigen dat we niet alleen de geplande activiteiten hebben uitgevoerd, maar ook kwalitatieve ontwikkelingen hebben doorgemaakt die de impact en duurzaamheid van het project vergroten.

11. GOVERNANCE

Fair Practice Code

Bij de betaling van de uitvoerenden en het ondersteunend personeel werd rekening gehouden met de Fair Practice Code. Per project worden technici, kunstenaar en andere medewerkers ingehuurd.

Governance code cultuur

De stichting tracht haar doel onder meer te bereiken door het jaarlijks realiseren van een festival op grensvlak van design, kunst, muziek en technologie. Om dit te realiseren zal de stichting jaarlijks een nieuwe curator aantrekken om de artistieke kwaliteit van concept, de makers en de lange termijn link met data-ethiek te waarborgen (activiteiten: conceptontwikkeling, fondsenwerving, opstellen ondernemingsplan en BV, aantrekken partners uit bedrijfsleven en onderwijs, ontwerp en pre- productie, MarCom, educatie, en voorts al hetgeen met één en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt met de doelstelling of daartoe _bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin des woords) De directie legt tijdens deze vergaderingen en – indien nodig – tussentijds verantwoording af aan het bestuur door middel van het ter goedkeuring voorleggen van plannen en begrotingen en het achteraf verantwoorden van het uitgevoerde beleid.

Code Diversiteit & Inclusie

Het bewaken van diversiteit en inclusiviteit staat centraal in het werk van Future of work. De stichting organiseert evenementen die toegankelijk en inclusief zijn. Samenwerking met kunstenaars en andere uitvoerenden uit verschillende culturele en sociaal- maatschappelijke achtergronden maakt dat in het programma diversiteit geborgd is.

12. TOELICHTING FINANCIIEEL RESULTAAT

Algemeen

Eerder werd besloten om de activiteiten aan te passen en – net als in 2022 – geen grootschalig evenement te organiseren. Hierdoor zijn de baten en lasten in 2024 substantieel lager dan in de oorspronkelijke meerjarenbegroting.

BATEN

Hieronder vallen de inkomsten die gegenereerd werden met de activiteiten. Naast de structurele subsidie van de gemeente Den Bosch waren dit me name bijdragen van hoge scholen, Waag Society en vergoedingen voor het Blikopener Festival.

LASTEN

Hier zijn de lasten opgenomen die samenhangen met de in 2024 georganiseerde activiteiten. De kosten overstijgen de baten, waardoor het eigen vermogen ultimo 2024 nagenoeg nul bedroeg.

Bijlagen: Afbeelding Publicatie Pari Perspectives.

Who Owns the Economy?

OLGA MINK and GODELIEVE SPAAS

Sometimes asking a question is more important than the answer. And sometimes, a children's tale can capture profound layers of meaning, touching our emotions in ways that few things can. 'The Giving Tree' by Shel Silverstein is such a story.

It goes like this:

Once there was a tree who loved a little boy. The little boy visits the tree every day to play with the leaves, climb in the trunk, and swing from its branches. As the boy grows into a teenager, he doesn't visit the tree as often anymore. When eventually he returns, the tree is thrilled with joy and exclaims, 'Come, boy, climb up my trunk and swing from my branches, and be happy!' But the boy says that he is too old to play now, and that he needs money to buy things. He asks the tree, 'Can you give me some money?' To which the tree answers, 'I am sorry, but I have no money. Take my apples and sell them. Then you will have some money, and you'll be happy.' Years later, the boy returns. The tree is thrilled with joy again. 'Come and climb up my trunk and swing from my branches and be happy!' The boy responds that he is too busy to climb a tree and that he wants a house. He asks the tree, 'Can you give me a house?' The tree replies that she doesn't have a house, the forest is her house. 'Cut off my branches so you can build a house,' offers the tree. And so the boy did. And the tree was happy. After a long time, the boy returns once more. 'Climb up my trunk and swing from my branches and be happy!' says the tree. The boy explains he is too old and sad to play. He wants a boat to sail far away. 'Can you give me a boat?' he asks the tree. The tree offers to cut down her trunk to make a boat. So the boy did. And the tree was happy. In the end, the boy returns as an old man, and the tree sadly tells him she has nothing left to give. 'I am sorry, but I am just an old stump.' 'I don't need very much now, just a quiet place to sit and rest. I am very tired,' said the boy. 'Well, an old stump is good for sitting and resting. Sit down, boy,' said the tree. So, he did. And the tree was happy.

Generosity

This bittersweet tale symbolizes the delicate balance between humanity and nature. As the little boy matures, his desires grow more insatiable, leading him to demand more from the tree to fulfill his needs. In its boundless generosity, the tree grants each of the man's wishes until it has nothing left but its roots. The tale illustrates humanity's ignorance and the selfishness of its desires, how it often overlooks the inherent beauty, generosity, and abundance of the natural world. It reveals a transformation from a life rooted in friendship, kinship, and trust to one driven by selfishness and greed, ultimately leading towards loneliness and separation. Reflecting on this narrative prompts us to ponder: What compels us to become such needy and oblivious beings?

Connection

According to Charles Eisenstein, our supposed 'wealth' is a disguise for our inner poverty, a substitute for what is truly missing. As our genuine needs are no longer fulfilled, we replace them with material possessions. Eisenstein argues that most of the tasks we must do to sustain our materialistic lifestyle are not truly satisfying. According to Eisenstein, what we are missing is connection, meaning, and deeper fulfillment in our lives. We pursue material wealth as a surrogate for these essential needs, only to realize that material possessions do not fulfill us on a profound level. The story of 'The Giving Tree' highlights the destructiveness of humanity's unchecked desires and the urgency for evaluating our priorities in a world driven by materialism.

Separation

Besides encouraging reflection on our needs, the story prompts us to question our assumption that we can endlessly extract from nature without considering the consequences of our one-sided actions. Not only does it remind us to take a step back and appreciate what we have, it also exemplifies how we arrogantly claim dominion over our surroundings. This ignorance and sense of entitlement, deeply rooted in Western culture, often remains unnoticed by many. Part of this arrogance comes from religion, especially Christianity, which has influenced how we perceive our relationship with nature. Throughout history, this religion has promoted the idea that humans are in charge of nature, viewing the Earth as just here for our use. This way of thinking regards nature as having been made by humans (created by God), and as being there to serve us. It's a mindset that has made us think we're superior and in control of nature. It also led us to see ourselves as separate from or above the natural world. (Brand, 2019). This idea has deeply affected our culture in how we treat ourselves, other species and the environment, leading to the exploitation of nature and damaging of ecosystems, without much thought for their delicate balance.

Breakdown

Most importantly, 'The Giving Tree' painfully mirrors the evolution of our economy to where we are now. Along the way, we withdrew from our connection to nature. We have lost touch with our attunement to life, and our responsibility to care for each other and our environment in the best possible way. We allowed our influence in shaping the economy to diminish, as we've outsourced our moral compass to the market. Alienation, separation, loneliness, exploitation, and depletion have become commonplace in an economy obsessed with the fantasy of unlimited growth. Our collective household is structured around a system driven by the accumulation of wealth, assuming 'the economy' as a machine, 'acting as the engine at the core of human societies' (Alvarez Pereira, 2021). As our emphasis on freedom and individuality has grown, it overshadowed our sense of belonging and interconnectedness. This shift has introduced a mechanism of separation that fosters extreme isolation and discontent. The poignant tale of the boy and the tree resonates because it highlights the breakdown of a profound relationship: our relationship and interdependency with the intricate web of life.

Market Logic über alles

In contemporary society, we have surpassed this breaking point of relational well-being: no longer do we value friendship between cultures and communities, trust among people, or kinship with other species. The relentless pursuit of unlimited growth and production maximization under Neoliberalism has blinded us to the reality that well-being is not solely determined by material prosperity. In past decades, we witnessed the growing influence of economic logic as it extends its reach into other domains. We have become increasingly preoccupied as to whether something is beneficial or detrimental to the economy, often overlooking its broader implications for society. An example of this shift can be observed in the public sector, where there is a growing emphasis on adopting market-based principles. This frame led to the erosion of fundamental human values, such as care, trust, and dignity, as they became overshadowed by a focus on efficiency, profit, and return on investment. In his book *The Invisible Hand*, Bas van Bavel describes how economies flourish and decline over millennia. A recurring pattern in the announcement of decline is when the market, rather than society, determines the value of money, labor, and land. Subsequently, an economic system emerges that overshadows other domains and loses balance with society and politics. Democracy morphs into an 'econocracy': a society where political objectives prioritize their impact on the economy, disregarding other aspects of human well-being such as equality, social justice, or environmental concerns. (Earl, Moran, and Ward-Perkins, 2017 and Lomeli Aguirre, 2024)

Collective Space for Imagination

Challenging conventional thinking proved daunting, as we are entrenched in the familiarity of the status quo. To envision a truly transformative economy, we need to breathe life into unconventional ideas, amplify marginalized voices and unknown territory. Everyone was invited to contribute to engaging dialogues about economics—transcending the constraints of traditional discourse. By encouraging visitors to articulate their wisdom, imagination, values, experiences, visions, opinions, hopes, fears and dreams, we aimed to ignite a collective space for economic thinking. Through this inclusive dialogue, we sought to weave together thoughts and ideas that will inform a new outline for a more just, sustainable, and compassionate economy. Within the festival, we choose to further investigate the possibility that the economy belongs to all of us: humans and non-humans, the living and lifeless, the physical and metaphysical. With that choice, we claimed that the pursuit towards a more just and healthier economy can only be achieved as a collective endeavor. We wanted to bring across the notion that the economy isn't a law of nature but a narrative that we ourselves created, and therefore we can also change; a cultural construct which is based on a set of rules and agreements that we can alter. This means it's possible to craft different narratives, establish new rules, and act differently in how we organize our common household. In an economy that belongs to all of us, we can influence how we organize it, consequently, granting us agency within the economy we are part of.

What Economy Do We Want?

Following the first question of ownership, we also formulated a second question: What ideas, questions, opinions, suggestions do you want to bring into a conversation about an alternative economy? We created a space where visitors were invited to exchange, write, experiment, and discuss this theme. Alongside the exploration of economic ownership, a dedicated workspace was made for discussions and collaborative work on the question: 'What Economy do we Want?' This workspace hosted workshops, and gatherings, aiming to promote active engagement and provide visitors with opportunities to participate in the creative process. Here, the term 'collective' resonated deeply, reflecting economies designed to enhance the well-being of all beings on Earth. At the heart of this collective endeavor lay a simple yet profound question: If the economy is meant to serve us all, how do we transform the existing system, and what kind of economy do we envision instead? Asking for input how to contribute to the emergence of alternative economic realities, people brought forth the following ideas:

- Focus on craftsmanship, local production, and sharing.
- Alternative forms of ownership and power distribution.
- Degrowth.
- Giving non-humans and the Earth a voice in the economy.
- The importance of meaning and purpose.
- Decolonization.
- Ending the spiral of violence, extraction, and exploitation.
- Setting limits on profit and income.
- An economic foundation of care, sharing, love, regeneration, and restoration.

Who Owns the Economy?

The festival that we organized with the Future of Work Foundation, encompassed a diverse array of exhibitions, workshops, performances, debates, and events, all designed to foster co-creation and collective discovery and experimentation. A core principle of the festival was active participation by all attendees, including artists, communities, designers, entrepreneurs, students, scientists, researchers, NGOs, and cultural organizations. Participants and audiences were urged to actively engage, collaborate, and directly influence the discourse through their involvement in the projects and activities offered.

The focal point was a monumental installation featuring a variety of quotes and answers about 'ownership' printed on large fabrics, shaping the centerpiece of the exhibition. Visitors entering the space, were invited to contribute by writing down their thoughts about ownership on cards, displayed on the wall. Surrounding this installation, the exhibition was thoughtfully curated to explore different economic narratives, fostering conversation, experimentation, collective inquiry, and discovery of new insights. Responses from visitors to the question *Who Owns the Economy* varied widely:

- Some emphasized that the economy belongs to everyone, as it is a shared space.

- Others questioned whether the economy belongs to those who have the time and privilege to ponder such questions.

- Several respondents argued that the economy should not belong to any specific group, but rather to life itself—to the Earth, its inhabitants, and the natural world.

- Some suggested that the focus should shift from ownership to access, with everyone entitled to the benefits and opportunities provided by the economy.

- Many emphasized the importance of the economy providing for all people, especially those who are currently marginalized or excluded.

- There were also those who stressed the need for the economy to care for the entire ecosystem and all forms of life.

- In addition to these responses, participants attributed ownership of the economy to various entities, including money, robots, sheep, ancestors, land, air, bees, communities, tax authorities, Klaus Schwab, consumers, workers, large corporations, God, nature, and genes.

- A few noted that the African economy is owned by western companies and that African farmers hardly make a living.

Illustration by Olga Mink.